

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

**Специфични и подробни цели за опазване на
защитена зона за дивите птици
BG0002104 „Цибърско блато“**

Автори на текста: Петър Шурулинков¹, Свилен Чешмеджиев², Иван Христов³, Мартин Маринов⁴

¹ Национален природонаучен музей при БАН

² Българско Дружество за Защита на Птиците

³ WWF-DSP

⁴ Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН

Съдържание

Въведение	3
1. Специфични цели за A021 <i>Botaurus stellaris</i> (Голям воден бик).....	5
2. Специфични цели за A022 <i>Ixobrychus minutus</i> (Малък воден бик).....	8
3. Специфични цели за A029 <i>Ardea purpurea</i> (Червена чапла).....	11
4. Специфични цели за A060 <i>Aythya nyroca</i> (Белоока потапница).....	14
5. Специфични цели за A511 <i>Falco cherrug</i> (Ловен сокол).....	17
6. Специфични цели за A123 <i>Gallinula chloropus</i> (Зеленоножка).....	19
7. Специфични цели за A118 <i>Rallus aquaticus</i> (Крещалец).....	22
8. Специфични цели за A142 <i>Vanellus vanellus</i> (Обикновена калугерица).....	25
9. Специфични цели за A179 <i>Larus ridibundus</i> (Речна чайка).....	27
10. Специфични цели за A734 <i>Chlidonias hybrida</i> (Белобуза рибарка).....	30
Видове птици, предложени за включване в СФД на СЗЗ „Цибърско блато“	33
11. Специфични цели за A889 <i>Mareca strepera</i> (Сива патица).....	33
12. Специфични цели за A403 <i>Buteo rufinus</i> (Белоопашат мишелов).....	36
13. Специфични цели за A133 <i>Burhinus oedicephalus</i> (Турилик).....	39
14. Специфични цели за A255 <i>Anthus campestris</i> (Полска бърберица).....	41
Използвана литература	44

Въведение

Специална защитена зона (СЗЗ) BG0002104 „Цибърско блато“ обявена по Директива 2009/147/ЕО заема площ от 909,8 ha и попада изцяло в Континенталния биогеографски регион. Обявена е със Заповед № РД-558 от 5.09.2008 г. на Министъра на околната среда и водите. Съгласно стандартния формуляр за данни (СФД) в зоната приоритетни за опазване са 10 вида птици. Направени са предложения за включване в СФД на следните 4 вида птици – сива патица (*Mareca strepera*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), турилик (*Burhinus oedicnemus*) и полска бърбица (*Anthus campestris*). За тези видове са посочени параметри за включване в СФД и са разработени специфични природозащитни цели. СЗЗ обхваща бивше блато което от време навреме отново се наводнява частично или напълно от водите на р. Дунав, валежи и подпочвени води. Части от блатото са покрити с тръстикови и папурови масиви, храсталаци и върби. В други части на зоната са запазени дюни и обширни пасища. Горската растителност е съвсем малко, главно покрай брега на р. Дунав. Състоянието на гнездовите популации на птиците до голяма степен зависи от нивото на р. Дунав през пролетта. СЗЗ Цибърско блато е от европейско значение за гнездовите популации на червената чапла (*Ardea purpurea*), белооката потапница (*Aythya nyroca*), големия воден бик (*Botaurus stellaris*), малкия воден бик (*Ixobrychus minutus*) и белобузата рибарка (*Chlidonias hybridus*).

Методика на теренните проучвания

По време на теренните проучвания на птиците през 2021 г., СЗЗ беше посетена минимум два пъти по време на размножителния сезон на упоменатите в таблица 3.2 на СФД видове. Принципно методиката на проучването следва тази от „Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие“ (НСМБР), но ограничението във времето и средствата не позволиха стриктно прилагане на методите за отделните видове птици. Направена е верификация на актуалното състояние на популациите на видовете в СЗЗ (основно гнездящи) и техните местообитания. При констатирането на конкретни заплахи за видовете, то те са описани в текста към тях. В допълнение, са посочени и принципни заплахи, базирани на конкретни наблюдения и информация (от литературата, СФД и др.), която имат авторите на разработката.

Оценката на популациите на зимуващите видове е направена на база данните от Средно-зимните преброявания на водолубивите птици (СЗП) за 2019 и 2020 г., предоставени от ИАОС.

Оценката на популациите на мигриращите / концентриращи се видове в СЗЗ е направена предимно на база на литературни източници и СФД, много рядко в случай на наблюдения от пролетта на 2021 г.

При поставянето на специфични цели за отделните видове изискващи провеждане на допълнителен мониторинг за установяване размера на гнездящата, мигриращата и/или зимуващата популация на вида в зоната, предлагаме да се следват методиките приети от МОСВ и ИАОС, и утвърдени от Националния съвет по биоразнообразие. Сроковете на мониторинг да са съобразени с изискванията дадени в "Методически указания за провеждане на орнитологичен мониторинг", утвърдени от МОСВ през месец юни 2010 г.

- ✓ Мониторинг на гнездящите видове: Шуруликов и др.(2015) Методика за мониторинг на гнездящите видове птици. НСМБР - ИАОС.

- ✓ Мониторинг на мигриращите птици: Мичев, Т. и Профиров, Л. (2010) Методически указания за провеждане на орнитологичен мониторинг и Методика за мониторинг на реещите се мигриращи птици. НСМБР - ИАОС.
- ✓ Мониторинг на зимуващите птици: Методика за мониторинг на зимуващи птици. НСМБР - ИАОС.

За отделните видове и групи птици тези методики са доразвити и допълнени, съгласно целите на Докладването по чл.12 (Схеми 1 - 5) и приложени през 2020 г., с което препоръчваме да се съобразят бъдещите теренни проучвания.

Настоящият документ включва следните раздели с важна информация:

- ✓ Код и наименование на вида.
- ✓ Кратка характеристика на вида.
- ✓ Характер на пребиваване в страната, Характерно местообитание и хранене.
- ✓ Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво.
- ✓ Състояние на ниво СЗЗ.
- ✓ Анализ на наличната информация.
- ✓ Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната
- ✓ Необходимост от промени на СФД на СЗЗ.
- ✓ Използвана литература.

Природозащитните цели са представени в текста по-долу в табличен вид, като са изведени на преден план основни параметри с техните целеви стойности, към които да се насочат природозащитните цели така, че да се постигне стабилна/нарастваща тенденция на популацията на вида. **Не са посочени тенденции в популациите** на видовете птици, тъй като за определянето им са необходими наблюдения/данни от минимум 5 години, а в повечето случаи такива не са налични.

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 69 – 81 cm. Размах на крилата: 100 – 130 cm. Оперението на тялото на големия воден бик е охренокафяво с по-тъмни петна и черти. Коремът е по-светъл. Горната страна на главата и перата между очите и клюна са чернокафяви. Няма полов диморфизъм. Младите екземпляри имат по-светло оперение, изпъстрено с бели петна и черти. Няма много добре изразен полов диморфизъм.

Характер на пребиваване в страната

В България големият воден бик е гнездящ, прелетен, преминаващ и зимуващ вид. По-голямата част от гнездящата популация през зимата мигрира на юг и напуска страната. Над територията на цялата страна преминава интензивен миграционен поток на големи водни бикове, част от които остават да зимуват в страната (Шурулинков, 2014). Голяма част от българската популация, както и птиците от северните части на ареала зимуват в България (Симеонов и др. 1990). Долита през март и отлита през септември-октомври. Големият воден бик е нощен мигрант, преминаващ по време на своята миграция през територията на цялата страна, но най-масово – по Черноморското крайбрежие. Обикновено мигрира поединично или по двойки, рядко на малки семейни групи (Шурулинков, 2014). Зимува в Средиземноморието. Рядък и малоброен вид. Гнезди из цялата страна в различни водоеми, обрасли с тръстика или папур. Повечето от установените гнездови находища са в Горнотракийската низина, Тунджанската низина и по р. Дунав, но най-висока е плътността на вида в Драгоманското и Алдомировското блата в Софийско. По Черноморското крайбрежие е твърде малоброен като гнездящ вид.

Характерно местообитание

Големият воден бик у нас гнезди в разнообразни влажни зони, обрасли в една или друга степен с масиви от висша водна растителност (тръстика, папур, камъш), от морското равнище до 860 m н.в. (в миналото – до около 1100 m н.в.). Това са най-често блата, езера, рибарници, язовири, вкл. микроязовири, бавни речни участъци. Най-голям дял от находищата (39%) са в естествени блата и езера. В най-голям брой от находищата (50%), гнездовото местообитание са обширните масиви от тръстика (Шурулинков, 2014). Големият воден бик е полигамен вид. В територията на един мъжки, която варира от 8–10 до 100 хектара, обикновено има между 1 и 5 женски, които строят свои гнезда. Две съседни гнезда могат да са на минимална дистанция от 39 м. и дори 5 м. (Шурулинков, 2014). Гнездата се изграждат в миналогодишна тръстика и се състоят от листа на тръстика и друга висша водна растителност. Предпочитаните местообитания са: 1130, 1150, 3130 и 3150 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др. 2009).

Хранене

Големият воден бик се храни с риби, жаби, тритони, мишевидни гризачи, раци, охлюви, насекоми, пиявици, червеи, паяци, а по-рядко и с дребни птици и влечуги (Симеонов и др. 1990; White et al. 2006). В Чехия сред насекомите са регистрирани водни кончета, водни твърдокрили и техните ларви, водни полутвърдокрили и сухоземни бръмбари (Hudec 1994). В Драгоманското и Алдомировското блата основният хранителен компонент най-вероятно е *Carassius auratus* (Шурулинков, 2014). В Англия предпочитаните видове риби за вида са

змиорката (*Anguilla anguilla*), червеноперката (*Scardinius erythrophthalmus*), трииглата (*Gasterosteus aculeatus*) и деветиглата бодливки (*Pungitius platygaster*) (Джилбърт 2003).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Рядък и малоброен вид. Гнезди из цялата страна в различни водоеми, обрасли с тръстика или папур. Повечето от установените гнездови находища са в Горнотракийската низина, Тунджанската низина и по р. Дунав, но най-висока е плътността на вида в Драгоманското и Алдомировското блата в Софийско. По Черноморското крайбрежие е твърде малоброен като гнездящ вид (Янков, отг. ред. 2007; Шурулинков, 2014).

Природозащитният статус на големият воден бик според IUCN е LC (Least Concern) за света (2016) и за Европа (2021). Включен в Червената книга на Р България в категория „Застрашен“ (EN). Включен в SPEC 3. Включен е в Приложение 1 на Директивата за птиците, както и в Приложения 2 и 3 на ЗБР.

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 70-110 токуващи мъжки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е нарастваща, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) – също нарастваща.

Зимуващата популация е оценена на 50 – 100 индивида. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е нарастваща, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) - флукуираща.

За гнездящата и зимуващата популация са посочени следните заплахи и влияния: A08, D01, F01, F02, F03, F05, H01, J01, J02, G10, G14 и K01.

3. Състояние на вида в СЗЗ “Цибърско блато“

Съгласно СФД, видът е гнездящ в зоната с численост 3 двойки/3 токуващи мъжки. Зоната поддържа 2,7-4,3% от националната гнездова популация на вида (оценка „В“), опазването на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за вида е „А“ – отлична стойност.

4. Анализ на наличната информация

Наличната информация за вида в зоната е непълна. През 2011 г. е извършено целево търсене на вида в Цибърското блато във връзка с изготвянето на План за действие за опазването на големия воден бик (*Botaurus stellaris*) в България 2014-2023. Тогава видът не е установен (Шурулинков, 2014)

През 2021 г. Цибърското блато е посетено трикратно в периода май-септември и видът не е установен. Следва да се отбележи, че наблюденията са извършени в непредставителен сезон и са недостатъчни за изясняване статута на големия воден бик.

Данните за размера и характера на блатото, които са посочени в СФД (базирани на данни от ОВМ от 1998 г.) и данните от теренните проучвания от 2021 г. показват значителни различия. В предишните източници площта на блатото е определена на около 185 ха. Посочва се наличие на открита водна площ, частично покрита с дяволски орех (*Trapa natans*), щитолистни какички (*Nymphoides peltata*), водна леща (*Lemna friculca* и *L. Minor*), земноводно пипериче (*Persicaria ampibia*), същински воден морач (*Oenanthe aquatica*), ръждавец (*Potamogeton spp.*) и др.

През 2021 г. площта на блатото е оценена под 80 ха. Площта е определена въз основа на покритието от хигрофитната и хидрофитната растителност и сателитни изображения Gogle Earth Pro V7.3.4.8248 (64-bit). Imagery Date 14/09/2020. Maxar technologies 2021, <http://www.earth.google.com> [November 28, 2021]. С редуцирането на блатото са изчезнали и откритите водни площи. Двата растителни вида дяволски орех и щитолистни какички, които са свързани с откритите водни площи, не бяха намерени през 2021 г.

Понастоящем подходящите гнездови местообитания на големия воден бик са редуцирани до около 30 ха и са разположени в южните части на зоната. Размерът и състоянието на местообитанието на вида в зоната са гранични за поддържането на размножаващи се птици. Вероятно числеността на вида е флукуираща и зависи от нивото на р. Дунав и нивото на вода в блатата.

В Докладването по чл. 12 от Директива за птиците са посочени следните заплахи: A08, D01, F01, F02, F03, F05, H01, J01, J02, G10, G14 и K01. От тях отношение към вида в зоната най-вероятно има J01- Замърсяване от смесени източници на повърхностни и подземни води (лимнични и вътрешни). Според нас трябва да се добави също F26- Отводняване, пресушаване и превръщане на влажни зони, блата, тресавища и т.н. в жилищни или ваканционни зони.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 дв.	Гнезденето на вида зависи от нивото на р. Дунав и нивото на водата в блатото. Необходим е ежегоден мониторинг на броя на токуващите мъжки.	Подобряване на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща дв..						
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида	ha	Най-малко 60 ha	Включва влажните зони, обрасли с езерна водна растителност в зоната.	Двукратно увеличаване на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 60 ha,						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, по биологичен елемент риби (JDS4-Fish)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично - High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро - Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо - Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо - Bad</td> </tr> </tbody> </table> Екологичното състояние на водите по р. Дунав по	Екологично състояние	1-Отлично - High	2-Добро - Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо - Poor	5-Много лошо - Bad	Поддържане /подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или 1-Отлично
Екологично състояние										
1-Отлично - High										
2-Добро - Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо - Poor										
5-Много лошо - Bad										

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
			показател риби (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 5, стр. 51). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.	състояние.

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ „Цибърско блато”

Наличните данни налагат промяна на оценката на опазването в СФД за този вид. Предлагаме минималната численост на популацията от 3 дв. да стане 1 дв. Степента на опазване от категория „В“ да бъде променена на категория „С“.

Species						Population in the site					Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A021	<i>Botaurus stellaris</i>			p	1	3	p		G	B	C	C	A

Специфични цели за A022 *Ixobrychus minutus* (Малък воден бик)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 32 cm. Размах на крилете: 42 cm. Темето, тилът, гърбът, крилата и опашката на мъжкия малък воден бик са черни със зеленикав оттенък. Челото и надочната ивица са бели. Двете страни на главата, шията, гърдите и плещите са охреноръждиви. По гърдите има тъмни надлъжни резки. Коремът и подопашката са белезникави. Темето и тилът на женската са черни, а останалите части от горната страна на тялото - тъмнокафяви с жълтеникави крайща на перата. От предната страна на шията има неясни надлъжни резки. Горната страна на главата при младите екземпляри е тъмнокафява, а гърбът - кафяв изпъстрен с белезникави точки. Долната страна на тялото има белезникав цвят с надлъжни тъмнокафяви петна. Мъжкят е по-едър. Младите са жълто-кафяви, с черни надлъжни щрихи.

Характер на пребиваване в страната

В България малкият воден бик е гнездящ и прелетен вид. Пролетната миграция е от март до средата на май, а есенният прелет е от края на август до октомври (Симеонов и др. 1990). Зимува в Африка и около Средиземноморието.

Характерно местообитание

Малкият воден бик обитава блата и езера, разливи на реки, микроязовири, язовири, канали на напоителни системи, рибарници и оризища, обрасли предимно с тръстика (Симеонов и др., 1990). Среща се дори в изолирани малки водоеми с достатъчно тръстика, където да се крие. Изгражда гнездова платформа от тръстика, често издигната над водното ниво, закрепена за тръстиката или ниски храсти. Снася 2 – 7 яйца, има едно поколение годишно през периода май-юли. Предпочитаните местообитания са: 1130, 1150, 3130 и 3150 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др. 2009).

Хранене

Малкият воден бик се храни предимно рано сутрин и привечер. Храната си търси в тръстикови масиви, по края на водни площи с различни размери и по-рядко на открито (Симеонов и др., 1990). Лови малки рибки, жаби, пиявици, водни насекоми, миди, охлюви и червеи. Рядко напада гнездата на дребни блатни птици и унищожавя яйцата и малките им.

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

С широко и сравнително плътно разпространение по Дунавското поречие, в Дунавската равнина, Тракийската низина, по Черноморското крайбрежие и някои котловинни полета в Западна България, на места в Добруджа и по долините на реките Арда, Струма и Места (Янков отг. ред., 2007).

Включен е в **Приложение 1** на Директивата за птиците, както и в Приложения 2 и 3 на ЗБР. Природозащитният статус на малкият воден бик според IUCN е LC (Least Concern) за света (2019) и за Европа (2021). Включен в Червената книга на Р България в категория „Застрашен“ (EN). Включен в SPEC 3 (2017).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 1500 – 4500 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) също е стабилна.

За гнездящата популация са посочени следните заплахи и влияния: F01, F05, H01, J01, J02.

3. Състояние в СЗЗ „Цибърско блато“

Съгласно СФД на зоната вида е **гнездящ** с численост 50-60 двойки. Тази численост е много завишена и не отговаря на действителността нито понастоящем нито в миналото. За сравнение ще посочим, че общата численост на този вид във всички влажни зони по р. Дунав е оценена наскоро на 40-93 двойки (Shurulinkov et al., 2019). Зоната поддържа 1,3-3% от националната гнездова популация на вида (оценка „В“), опазването на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за вида е „А“ – отлична стойност.

4. Анализ на наличната информация

Малкият воден бик е широко разпространен и многочислен гнездящ вид по българското поречие на р. Дунав (Shurulinkov et al., 2019). При проучванията през 2021 г. видът не беше установен в зоната. Въпреки това считаме, че по каналите и в разливите, особено при благоприятна в хидрологично отношение година, видът гнезди в зоната с една численост от порядъка на 2-5 двойки.

Местообитанията подходящи за гнездене на вида в зоната включват цялата заливна площ обрасла с висша водна растителност плюс каналите обрасли с тръстика. Обща площ на тези местообитания е около 200 ха.

Заплахи за вида в зоната – запалване на тръстикови масиви, осушаване на разливи и други влажни зони, химизация в селското стопанство, еутрофикация на водоемите. От посочените заплахи в резултат на Докладването по чл. 12 отношение към вида в зоната може да има J01-Замърсяване от смесени източници на повърхностни и подземни води (лимнични и вътрешни), което води до еутрофикация на водоемите.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
Популация: Размер гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 2 дв.	Целевата стойност е определена на база експертна оценка за наличните подходящи местообитания за вида в зоната. Размера на гнездовата популация ще зависи от наличието на вода в заливните площи.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 2 гнездящи двойки чрез поддържане и/или увеличаване на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона						
Местообитание на вида: Площ на подходящото гнездово местообитание на вида	ha	Най-малко 200 ha	Включва висшата водна растителност/тръстика, папур/ и водните площи в разливите плюс отводнителните канали.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в размер най-малко 200 ha						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, по биологичен елемент риби (JDS4-Fish)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично - High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро - Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо - Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо - Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател риби (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 5, стр. 51). Цибърско благо не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради</p>	Екологично състояние	1-Отлично - High	2-Добро - Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо - Poor	5-Много лошо - Bad	Поддържане /подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или 1-Отлично състояние.
Екологично състояние										
1-Отлично - High										
2-Добро - Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо - Poor										
5-Много лошо - Bad										

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
			малката си площ.	

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ „Цибърско блато”

- Промяна в числеността на популацията в съответствие с реалните актуални данни –на 2-5 гнездещи двойки. Това представлява 0,13% от националната популация на вида.
- Промяна в оценките за значимост на популацията от „В“ на „С“, за опазване от „А“ на „В“ и общата оценка от „А“ на „С“ в СФД /виж приложената таблица/.

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A022	<i>Ixobrychus minutus</i>			r	2	5	p		G	C	B	C	C

Специфични цели за A029 *Ardea purpurea* (Червена чапла)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 70 – 90 cm. Размах на крилата: 110 – 145 cm. Оперението е ръждивокафяво, често изглеждащо доста тъмно. Има възрастов диморфизъм и малки сезонни различия. Възрастните през размножителния период са сивокафяви, с украсяващи пера по главата, както и с нежни бели пера по гърба и гърдите, които липсват през другите сезони. Младите са ръждивокафяви, с черни петна и ивици.

Характер на пребиваване в страната

Червената чапла е гнездящо-прелетен и преминаващ вид в България. Пролетната миграция е от края на март до април, а есенната – от август до началото на ноември (Симеонов и др., 1990). Зимува в Средиземноморието и Африка.

Характерно местообитание

Червената чапла обитава сладководни езера, блата, разливи на реки с тръстикови масиви или заливни гори. Размножителният период е от средата на април до средата на юли. Гнезди в малобройни и разредени самостоятелни колонии, или по периферията на големите смесени колонии от други видове чапли, корморани, блестящи ибиси и лопатарки. Единично гнездящите двойки са изключение (Симеонов и др., 1990). Гнездото е сред тръстика или на дърво. Снася 4 – 5 яйца, като има едно поколение годишно. Предпочитаните местообитания са 1130, 1150, 1160, 3130, 3150, 91D0, 91E0 и 91F0 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Храни се с риба, земноводни, влечуги, гризачи, водни безгръбначни и др. По време на проучване, проведено в Софийското поле, в 14 стомаха са установени: *Microtus arvalis*, *Lacerta sp.*, *Rana ridibunda*, *Cyprinus carpio*, *Gryllus demertus*, Carabidae, Dytiscidae (Симеонов и др., 1990).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Сравнително рядък и малоброен гнездящ и прелетен вид. С разпръснато разпространение в ниските части на страната (Янков отг. ред., 2007). Гнезди поединично или на неголеми колонии – самостоятелни или с други чапли и корморани. Установена е като гнездящ вид главно по поречието на р. Дунав и по Черноморското крайбрежие. Във вътрешността на страната малки колонии са установени главно в Тракийската низина и една на Драгоманското блато.

Включен е в **Приложение 1** на Директивата за птиците, както и в Приложения 2 и 3 на ЗБР. Природозащитният статус на червената чапла според IUCN е LC (Least Concern) за света (2019) и за Европа (2021). Включен в SPEC 3 (2017). Включен в Червената книга на Р България в категория „Застрашен“ (EN).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 100 – 200 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) – нарастваща. Краткосрочната тенденция на гнездящата популацията в рамките на Натура 2000 е неизвестна.

Мигриращата национална популация (за периода 2001 – 2018 г.) е оценена на 60 – 350 индивида.

За гнездящата и мигриращата популация са посочени следните заплахи и влияния: K01, M07, F01 и J02.

3. Състояние в специална защитена зона (СЗЗ) „Цибърско блато“

Съгласно СФД на зоната вида е гнездящ, с численост 5 двойки. Тази численост представлява 2.5-5% от националната популация (оценка „В“). Опазването на вида е добро (оценка „В“), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“, а е логично да бъде „В“.

4. Анализ на наличната информация

Червената чапла е широко разпространен гнездящ вид по българското поречие на р. Дунав, но с ниска численост (Shurulinkov et al., 2019). При проучванията през 2021 г. присъствието на вида в Цибърското блато не беше потвърдено. Вероятно в години с по-високи нива на р. Дунав видът гнезди в зоната с посочената в СФД численост. Считаме че е по-редно числеността да се коригира от 5 дв. на 0-5 дв.

Местообитанията подходящи за гнездене и хранене през гнездовия период в зоната включват наводнените площи обрасли с висша водна растителност. Общата им площ според СФД в оптимална година е 185 ха.

Заплахи за вида в зоната – запалване на тръстикови масиви, осушаване на разливи и други влажни зони, химизация в селското стопанство, еутрофикация на водоемите. Посочените заплахи в резултат на Докладването по чл. 12 нямат отношение към вида в зоната. По-скоро трябва да се добавят J01- Замърсяване от смесени източници на повърхностни и подземни води (лимнични и вътрешни), което води до еутрофикация на водоемите; K02-Отводняване, което води до намаляване на подходящите местообитания на вида.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
Популация: Размер гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 дв.	Определена на база СФД и на настоящото проучване. Размера на гнездовата популация ще зависи от наличието на вода в заливните площи.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща двойка чрез поддържане площта на подходящите местообитания.						
Местообитание на вида: Площ на подходящото гнездово местообитание на вида	ha	Най-малко 200 ha	Включва висшата водна растителност/тръстика, папур/ и водните площи в заливните площи.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в размер най-малко 200 ha						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, по биологичен елемент риби (JDS4-Fish)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично - High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро - Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо - Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо - Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател риби (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 5, стр. 51). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	Екологично състояние	1-Отлично - High	2-Добро - Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо - Poor	5-Много лошо - Bad	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или 1-Отлично състояние.
Екологично състояние										
1-Отлично - High										
2-Добро - Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо - Poor										
5-Много лошо - Bad										

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ „Цибърско блато”

- Промяна на числеността на гнездовата популация от 5 дв. на 0-5 дв.
- Промяна в общата оценка от „А“ на „В“

Species			Population in the site								Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A029	<i>Ardea purpurea</i>			r	0	5	p		G	B	B	C	B

1. Кратка характеристика на вида

Дължината на тялото 38-42 cm, тегло 0,550 – 0,590 kg, размахът на крилата - 60-67 cm. В брачно оперение мъжките са изцяло с тъмнокестеняво оперение, по-тъмно по гърба. Тясно тъмна яка, която рядко е видима. С бяло подопашие и бяло око. Женските са тъмнокафяви с червеникав оттенък на главата. Бяло подопашие. Окото е тъмно. При младите оперението е като възрастните женски, с тъмно око, но по-убито кафяв цвят на оперението. По-малко бяло подопашно петно. (Симеонов и др., 1990).

Характер на пребиваване в страната

Гнездящ, мигриращ и рядко зимуващ вид за страната. Сезонни прелети извършва от септември до ноември и от началото на февруари до средата на април. Предпочита сладководни езера и блата с много тръстика, камъш и подводна растителност. По време на прелет се задържа по различни водоеми, предимно по откритите водни пространства. Някои двойки мътят и малки заблатени участъци, стари корита и устия на реки.

Гнезди сред гъсти тръстикови масиви, върху натрупани стари стебла от тръстика, върху плаващи острови, на брега на водоемите и рядко в хралупи. Гнездото е покрито със сухи растения и пух. Снася между 4 и 14 яйца, но най-често техния брой е 7-9. Снася в края на април и през май, мътенето продължава 25-27 дни. Младите започват да летят след 55-60 дни. Полова зрялост настъпва на едногодишна възраст. (Симеонов и др. 1990, Нанкинов, 2012, Чешмеджиев, Петков, 2014).

Характерно местообитание

Предимно по-плитки рибарници, блата и микроязовири с мозаечно разположена растителност или големи тръстикови масиви с малки водни огледала и канали, с полегати брегове и тинести плитчини и хидрофитна растителност. По време на миграции – разнообразни влажни зони. При зимуване – езера, язовири и малки морски заливи по Черноморското крайбрежие. Подходящи местообитания според Директивата за хабитатите, по време на миграция и зимуване са 1110, 1130, 1150, 1160, 3260 и 3270, а през размножителния период сладководни местообитания от типа на 3130, 3140, 3150, (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Белооката потапница се счита за предимно растителнояден вид. При анализ на стомашно съдържание са установени различни растения и водорасли. Освен растения в хранителния спектър влизат и много насекоми и други безгръбначни животни, както и дребни гръбначни – безопашати земноводни (*Anura*) и риби (*Pisces*) (Чешмеджиев, Петков, 2014).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

В миналото белооката потапница е описвана като един от най-многобройните видове от семейство Патицови (*Anatidae*) и едва през 1994 г. е включена в списъка на световно застрашените видове. От първите десетилетия на ХХ в. местообитанията на вида са подложени на системно унищожение поради пресушаване на влажните зони и превръщането им в обработваеми земи, а по-късно – и поради замърсяване на водите. Видът е бил ловен обект и ежегодно част от птиците са били отстрелвани. Това са основните причини за намаляването му както в световен мащаб, така и у нас (Чешмеджиев и Петков, 2014).

Към момента разпространението на вида е групово и разпръснато, главно покрай р. Дунав и прилежащите райони на Дунавската равнина, Черноморското крайбрежие, Тракийската низина и Софийското поле. Най-значими гнездовища: ез. Сребърна, рибарници Хаджи Димитрово, Калимок, о. Белене, Дуранкулашкото и Шабленското езеро и Драгоманското блато. Разпространението се влияе силно от водното ниво в гнездовите водоеми, някои от които през отделни години пресъхват. Често при изчезване на дадено находище се появяват нови наблизно. (Янков отг. ред., 2007).

Включен в Приложение 1 на Директивата за птиците. Според IUCN европейската популация на вида е слабо засегнат – LC (Least Concern) (2019), а в световен мащаб видът е почти застрашен – NT (Near threatened) (2019). Включен в Червената книга на България в категорията „Уязвим вид” (VU). Включен в Приложение 2 и 3 на ЗБР. Включена в SPEC 1 категория (2017).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2013 – 2018 г.), националната гнездяща популация на вида се оценява на 120 – 400 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е флукуираща, променлива, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) е намаляваща. За гнездовата популация са посочени следните заплахи: F01, M08, M07, J02, D03, F02, H01.

Според Докладването от 2019 г., зимуващата популация е оценена на 2 – 40 индивида. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е флукуираща, променлива, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) е нарастваща.

Според Докладването от 2019 г., мигриращата национална популация е оценена на 320 – 4 000 индивида.

3. Състояние в СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато”

Съгласно стандартния формуляр за данни СФД на зоната вида е гнездящ. Гнездящата популация на белооката потапница се оценява на **5 – 20 двойки**, което представлява 4,1 - 5 % от националната гнездяща популация (оценка „В”). Опазването на вида е добро (оценка „В”), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С”). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А” – отлична стойност.

4. Анализ на наличната информация

Белооката потапница е рядък и нередовно гнездящ вид в СЗЗ „Цибърско блато“. Причината за това е нередовното наличие на воден стълб в зоната. При години с високи нива на река Дунав белооката потапница е добре представена и обратно. В периода 1996 – 1997 г. в зоната гнездят 15 - 25 дв., през 2002 г.: 8 – 10 дв., през 2010 г.: 1 – 2 дв., а през 2011 г. – 0 дв. (Чешмеджиев, 2014). На 24.05.2014 г. са наблюдавани 6 индивида в СЗЗ (С. Чешмеджиев - непубл. данни). На 25.04.2020 г. са установени също 6 индивида в зоната (Й. Куцаров, непубл. данни). По време на теренното проучване през 2021 г. бяха установени 2 – 3 гнездящи двойки.

Числеността на гнездовата популация е тясно свързана с наличието на воден стълб в зоната. Като основна заплаха за белооката потапница може да се посочи загубата на подходящи гнездови местообитания, най-вече пресушаването на блатото. Цибърското блато изцяло зависи от връзката му с река Дунав и поддържането на водния режим. То е чувствително към всички видове дейности, свързани с отводняване на влажната зона (K02). Такива дейности водят до нарушаване и дори унищожаване на значими за птиците местообитания.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
Популация: Размер на гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 2 дв.	Определена на база на данни от теренното проучване през 2021. Размерът на гнездовата популация силно ще зависи от нивото на р. Дунав и наличието на воден стълб в блатото. В периода на пълноводие (март-май) се очаква целевата стойност да бъде изпълнена.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 2 гнездящи дв..						
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида	ha	Най-малко 185 ha	Изчислена на база на площта на блатото.	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 185 ha.						
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 250 ha	Включва гнездовото местообитание, откритите водни площи и каналите. Изчислена на база GIS анализ на подходящите местообитания и данни от теренните проучвания през 2021 г.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в размер най-малко 250 ha.						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, -по биологичен елемент водни безгръбначни (JDS4-Aquatic Macroinvertebrates)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично – High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро – Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо – Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо – Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател водни безгръбначни (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 1, стр. 62). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	Екологично състояние	1-Отлично – High	2-Добро – Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо – Poor	5-Много лошо – Bad	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или подобряване на стойност 1-Отлично състояние
Екологично състояние										
1-Отлично – High										
2-Добро – Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо – Poor										
5-Много лошо – Bad										

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато”

Предвид наличната публикувана и непубликувана информация за опазването на гнездящата популация на белооката потапница в зоната, предлагаме следните промени в СФД (в червено), касаещи оценката на числеността на гнездящата популация: гнездовата численост да бъде променена от 5-20 дв. на 2-10 дв.; оценката за опазването на вида да бъде променена от „В“ на „С“ и общата оценка от „А“ на „В“.

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A060	<i>Aythya nyroca</i>			r	2	10	p		G	B	C	C	B

Специфични цели за A511 *Falco cherrug* (Ловен сокол)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 47–55 cm. Размах на крилата: 105–129 cm. Най-едрият сокол в България. Горната част на тялото и крилете са кафяви, гърдите и корема са светли с тъмни напетнявания, гащите са тъмни. Подкрилията са с по-светла предна част и по-тъмна задна, контрастираща с по-светлите махови пера. Главата е светла с ясно изразена по-светла вежда и тънък тъмен „мустак“. Младите са с по-тъмно оперение и по-силно напетнени отдолу.

Характер на пребиваване в страната

В България ловният сокол е гнездящо-прелетен, постоянен и преминаващ вид (Симеонов и др., 1990). У нас зимуват индивиди от по-северни европейски страни. Есенната миграция е най-ясно изразена през септември.

Характерно местообитание

През размножителния период ловният сокол обитава обширни открити територии в хълмисти, нископланински и равнинни местообитания с наличие на скали, но също долини, проломи, ждрела. Ловните територии са открити пространства, влажни зони, нискостъблени гори, храсталаци по открити места с нисък тревостой и наличие на достатъчен брой дребни гризачи (особено полевки *Microtus spp.* и лалугери *Spermophilus cillellus*) или птици (обикновено с големина на скорец до яребица). През зимата соколите се срещат в места с висока концентрация на различни видове птици, използвани за храна – крайбрежия и други влажни зони, населени места, складове и силози за зърно, където ловуват на полудиви гълъби *Columba livia f. domestica* (Янков и др., 2013). Гнезди в скални ниши и в стари гнезда на други птици на дървета. Снася 3-6 яйца, като има едно поколение годишно в периода март-юли. Някои от предпочитаните местообитания са 91E0, 91F0, 6110, 8120 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

В България хранителният спектър на ловния сокол е слабо проучен и данните се базират предимно на отделни наблюдения. Съществуват сезонни, локални и индивидуални различия относно най-често използваната храна, освен това видът има способността бързо да се

адаптира към най-изобилната и лесно достъпна храна в даден момент (Янков и др., 2013). Проучвания в края на ХХ в. показват, че лалугерът (*Spermophilus citellus*) съставлява около 90% от храната на ловния сокол в България (Симеонов и др., 1990). Освен с лалугери, видът се храни и с различни видове мишки и полевки, както и с някои по-дребни видове птици (Янков и др., 2013).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

С разпръснати и изолирани находища предимно в скалистите части на Стара планина, планините на Западна България, Родопите, Сакар и Странджа. Наблюдаван е през гнездовия сезон и в някои равнини или хълмисти райони и в по-високи части на планините (Янков отг. ред., 2007). През 2018 г. бе открито заето гнездо от вида в Южна България.

Включен е в Приложение 1 на Директивата за птиците, както и в Приложения 2 и 3 на ЗБР. Природозащитният статус на ловния сокол според IUCN е EN (Endangered) за света и за Европа (2021). Видът е включен в СПЕС 1 (2017). Включен е в Червената книга на Р България в категория „Критично застрашен“ (CR).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2013 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 0 – 10 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е намаляваща, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) – също намаляваща. Краткосрочната тенденция на популацията в рамките на Натура 2000 е неизвестна.

Зимуващата популация (за периода 2013 – 2018 г.) е оценена на 5 – 10 индивида. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2007 – 2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) – също неизвестна.

Мигриращата национална популация (за периода 2013 – 2018 г.) е оценена на 50 – 80 индивида.

За гнездящата, мигриращата и зимуващата популация са посочени следните заплахи и влияния: А04, G05, F03, А02 и D06.

3. Състояние в СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато“

Съгласно СФД на зоната видът е мигриращ. Според СФД мигриращата популация на ловния сокол се оценява на **1-2 индивида**, което е 2 - 2,5 % от националната мигрираща популация (оценка „С“). Опазването на вида е отлично (оценка „А“), популацията не е изолирана, но е на границата на ареала си (оценка „В“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра.

4. Анализ на наличната информация

Ловният сокол е изключително рядък вид в района на СЗЗ „Цибърско блато“. Последните десет години няма данни за наблюдение на вида в СЗЗ. Най – близкото регистрирано наблюдение на ловен сокол е от 2001 г. в района на село Златия (Матеева, 2013). По време на теренното проучване през 2021 г. видът не беше установен. Единични птици са наблюдавани в района на река Дунав по време на миграции и скитане, но не в конкретната СЗЗ (Cheshmedzhiev et al., 2019). В рамките на целеви проучвания върху есенната миграция на рееещи се птици, в района на село Златия през 2009 г., не са установени ловни соколи (Чешмеджиев, непубл. данни). От 2008 г. насам се провеждат сателитни проследявания на млади ловни соколи от Унгария, а по-късно и от Словакия и Украйна, като поне 9 птици са

преминавали през България, като вероятно 1 инд. е преминал над територията на СЗЗ (Матеева и Янков, 2013). Необходимо е прилагане на адекватен мониторинг в периода на миграция и скитане на вида, за да се изясни числеността му в зоната.

Поради липсата на наблюдения на ловен сокол в СЗЗ „Цибърско блато“ последните поне 10 години, не могат да се посочат конкретни и детайлни заплахи за вида в изследвания район.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 1 инд.	Определена от СФД за зоната. Стойността на преминаващата популация трябва да се изясни чрез провеждане на допълнително проучване по време на миграции и скитания на вида.	Поддържане на популацията в размер най-малко 1 инд. .
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 118 ha	Изчислена на база наличието на гори в рамките на СЗЗ. Данните са взети от СФД като % на местообитание N16 – широколистни гори.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в размер най-малко 118 ha
Местообитание на вида: Наличие на едроразмерни/ биотопни дървета, в групи	Брой дървета на ha, в група	Най-малко 5 броя на ha, в група	Целевата стойност на показателя е съобразена с посочената в Наредба № 8 от 05.08.2011 г. за сечите в горите, обновена от 29.09.2020 г.	Поддържане на състоянието по този параметър.

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато”

Предвид липсата на налична информация за настоящата концентрираща се численост на ловния сокол в защитената зона по време на миграция, не може да бъде направена актуализация на СФД.

Специфични цели за A123 *Gallinula chloropus* (Зеленоножка)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото 32-35 cm, размах на крилата: 50-55 cm. Главата, вратът, шията и гърдите са черно-сиви. Горната страна на тялото маслинено кафява. Коремът е тъмносив. Челната пластинка яркочервена. Краката са жълтеникаво зелени. Двата пола трудно различими един от друг. Плува, като в такт с движението на краката си поклаща главата. Подплашена бяга по водната повърхност като си помага с крилата.

Характер на пребиваване в страната

Постоянен вид по Черноморското крайбрежие и в Тракия и прелетен в останалата територия на страната. Миграцията по Черноморското крайбрежие е март-април и септември-октомври. Размножителния период е от април до август. Снасянето на яйцата е в началото на април (ез. Сребърна) или в края на април (Симеонов и др., 1990).

Характерно местообитание

Както в миналото, така и сега е широко разпространена гнездяща птица във влажни зони от всякакъв размер и характер. Гнездото е разположено сред папур или тръстика, изградено е от сухи стъбла на тръстика и листа от папур. (Симеонов и др., 1990). Най-предпочитаните от зеленоножката водоеми имат следните характеристики: имат малка площ и са плитки (5-100 cm); имат широка ивица от крайбрежна растителност, като в най-голямо количество трябва да е папура (*Typha* sp.) (Семпулик, 1993). В езерото Ери в САЩ е гнездовата плътност варира между 0,2 и 4,6 дв./1 ha. Плътноста на гнездящите индивиди е най-голяма в полупостоянни наводнени влажни зони с теснолистна крайбрежна растителност, с изобилие от потопена водна растителност, като съотношението между откритите водни площи и тези с растителност е 1:1 (Brackney and Bookhout, 1982). Подходящи вероятно са местообитания с кодове 3130, 3140, 3150, 3160, 3260 и 3270 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др. 2009).

Хранене

В стомасите на 14 изследвани птици през декември и януари са намерени *Coleoptera* – ларви, *Dytiscidae* – ларви, *Hydrophilidae*, *Cerambycidae*, *Chrysomelidae*, *Zebrina detrita*, *Cyperus* sp., *Bitomus* sp., *Ceratophilum* sp., *Sarganium* sp. и др. (Симеонов и др., 1990).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

С неравномерно петнисто разпространение в равнинните и низинните части на цялата страна, най-широко покрай р. Дунав и в Дунавската равнина, Тракийската низина, по Черноморското крайбрежие, по поречията на по-големите реки. На места и в по-ниските части на планините, в преобладаващо гористи (Странджа) или сухи каменисти (Източни Родопи) райони, където гнезди и в много малки влажни зони с блатна растителност (Янков, отг. ред., 2007). В равнините и планините се среща до 1000 м надморска височина (Симеонов и др., 1990).

Включен в Приложение 2Б на Директивата за птиците. Според IUCN е LC (Least Concern) за света (2019) и за Европа (2021). Не е включен в СПЕС категориите. Не е включен в Червената книга на България.

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната **гнездяща** популация на вида се оценява на 5000 – 12 000 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2000 – 2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) също е стабилна. Не са посочени заплахы и влияния.

3. Състояние в специална защитена зона (СЗЗ) BG0002104 „Цибърско блато“

Според СФД **гнездящата** популация на вида се оценява на **3 двойки**, което е 0,03-0,06 % от националната гнездяща популация (оценка „С“). Опазването на вида е добро (оценка „В“), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

4. Анализ на наличната информация

Зеленоножката се среща целогодишно в средната Дунавска равнина, като само през зимата е по-малочислена (Шурулинков и др., 2005). Оценката на гнездовата ѝ численост е затруднена поради трудностите при изброяването на птиците, тъй като се придържат близо да гъстите масиви от папур и тръстика (Shurulinkov et al. 2019). В ОВМ „Цибърско блато“ видът не е посочен (Костадинова и Граматиков, 2007). Липсват публикувани данни за гнездовата численост на вида в зоната. В eBird и Observation.org липсват данни за наблюдение на вида в зоната. Видът не е наблюдаван в зоната по време на теренните изследвания през 2021 г.

При докладването по чл. 12 за гнездящата популация не са посочени заплахи и влияния, но отводняването (K02) и/или осушаването на зоната ще доведе до намаляване на площта на подходящите местообитания за вида.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой двойки	0 - 3 дв.	Целевата стойност е определена от СФД и теренните изследвания през 2021 г. в зоната.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща двойка.						
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителните и гнездови местообитания на вида	ha	най-малко 64	Изчислена на база % участие на местообитания N06-вътрешни водни тела в СФД на зоната. Гнездовите и хранителните местообитания съвпадат.	Поддържане на подходящите местообитания за хранене на вида в зоната чрез поддържане на водното ниво.						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, -по биологичен елемент водни безгръбначни (JDS4-Aquatic Macroinvertebrates)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично – High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро – Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо – Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо – Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател водни безгръбначни (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 1, стр. 62). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	Екологично състояние	1-Отлично – High	2-Добро – Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо – Poor	5-Много лошо – Bad	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или подобряване на стойност 1-Отлично състояние
Екологично състояние										
1-Отлично – High										
2-Добро – Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо – Poor										
5-Много лошо – Bad										

6. Необходимост от промени в СФД на специална защитена зона BG0002104 „Цибърско блато“

По отношение на гнездящата популация предлагаме промяна в минималната численост на вида в зоната от 3 на 0 дв., тъй като видът не е наблюдаван в зоната по време на теренните изследвания през 2021 г. През различните години условията в местообитанието зависят силно от нивото на водата и това да е определящо за числеността на вида в зоната. Считаме, че вида не гнезди ежегодно в зоната и затова предлагаме посочената промяна в минималната численост.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	C at.	D.qual	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con	Iso.	Glo.
B	A123	<i>Gallinula chloropus</i>			p	0	3	p		G	C	B	C	C

Специфични цели за A118 *Rallus aquaticus* (Крещалец)

1. Кратка характеристика на вида

Дължината на тялото 23-28 cm, размахът на крилата - 38-45 cm. Възрастните отгоре са кафяви с черни ивици; главата отстрани и долната част на тялото са пепелявосиви, а слабините – черни с бели препаски. Клюнът е дълъг, прав и червен с черен връх, краката и пръстите са дълги и кафеникави. Двата пола са различни (женският е по-дребен и с по-къс клюн). Няма сезонни различия. Младите отдолу са охристи. Отличава се от пъструшките по дългия клюн и характерния кръсък. (Симеонов и др., 1990, Мичев и др., 2012).

Характер на пребиваване в страната

Прелетен вид, постоянен само около Бургас и долината на р. Марица при Свиленград; постоянен в Софийското поле, също и в Розовата долина и в Средна гора. Вероятно е прелетен вид само за Северна България, а постоянен за Южна България. През зимата числеността му нараства за сметка на зимуващи птици от други части на ареала, но преки доказателства липсват (Симеонов и др., 1990). Обитава целогодишно разнообразни стоящи и течащи водоеми с гъста растителност и надморска височина до около 1200 m. (Мичев и др., 2012).

Характерно местообитание

Постоянна влажна зона с неподвижна или бавно движеща се прясна или бракична вода-сладководни блатата, устия на реки, незамръзващи водоеми, планински ливади с гъста, висока растителност и изобилна растителност, която може да включва обикновена тръстика (*Phragmites australis*), папур (*Typha latifolia*), ирис (*Iris germanica*), лепка (*Sparganium erectum*) или острици (*Carex hirta*) (Симеонов и др., 1990).

Хранене

Крещалеца е всеяден. Храни се с пиявици, червеи, коремоноги, малки ракообразни, паяци и широка гама от сухоземни и водни насекоми и техните ларви. Малки гръбначни животни като земноводни, риби, птици и бозайници могат да бъдат убити или изядени като мърша.

Растителната храна, която се консумира повече през есента и зимата, включва пъпки, цветя, издънки и семена на водни растения (Taylor and van Perlo, 2000).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Разпръснато в равнинните части на цялата страна в зависимост от наличието на влажни зони с водолюбива растителност. по-групирано по Черноморското крайбрежие, покрай р. Дунав и другите по-големи реки, Тракийската низина, Софийското поле и др. Поради особеностите на поведението му, които изискват специфични методи за установяване и преброяване, реалното му разпространение може да е по-широко от представеното. Най-значими са гнездовищата в Драгоманското блато, бившето Стралджанско блато и Дуранкулашкото езеро. Разпространението стабилно, без значителни промени през различните години (Янков отг. ред., 2007).

Включен в Приложение 2 на Директивата за птиците и Приложение 3 на ЗБР. Не е включен в СПЕС. Включен в Червената книга на България в категория „почти застрашен“ (NT). Според IUCN е LC (Least Concern) за територията на континентална Европа (2021) и за света (2019).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 2000 – 4000 двойки. Краткосрочната тенденция на популацията (за периода 2001 – 2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018 г.) също е стабилна. За гнездящата популация са посочени следните заплахи и влияния: К04.

3. Състояние в СЗЗ “Цибърско блато“

Съгласно СФД на зоната, видът е **гнездящ (постоянен)**, като популацията се оценява на **10 двойки**, което представлява 0,25– 0,5 % от националната популация. За размер и плътност на популацията оценката е „С“. Опазването на вида е отлично (оценка „А“), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

4. Анализ на наличната информация

Рядко регистриран пролетен и есенен мигрант в Бургаските влажни зони, като през пролетта максималните стойности са 17 инд., а през есента – 12 инд. (Dimitrov et al., 2005).

По време на теренното проучване през 2021 г. на 18 май е установен един вероятно гнездящ екземпляр (вероятно гнездене) крещалец в зоната.

Данните за размера и характера на блатото, които са посочени в СФД (базирани на данни от ОВМ от 1998 г.) и данните от теренните проучвания от 2021 г. показват значителни различия. В предишните източници площта на блатото е определена на около 185 ha. Посочва се наличие на открита водна площ, частично покрита с дяволски орех (*Trapa natans*), щитолистни какички (*Nymphoides peltata*), водна леща (*Lemna friculca* и *L. Minor*), земноводно пипериче (*Persicaria amphibia*), същински воден морач (*Oenanthe aquatica*), ръждавец (*Potamogeton spp.*) и др.

През 2021 г. площта на блатото е оценена под 80 ha. Площта е определена въз основа на покритието от хигрофитната и хидрофитната растителност и сателитни изображения Google Earth Pro V7.3.4.8248 (64-bit). Imagery Date 14/09/2020. Maxar technologies 2021, <http://www.earth.google.com> [November 28, 2021]. С редуцирането на блатото са изчезнали и

откритите водни площи. Двата растителни вида дяволски орех и щитолистни какички, които са свързани с откритите водни площи, не бяха намерени през 2021г.

Понастоящем гнездовите местообитания на крещалеца са редуцирани до около 35 ha и са основно в отводнителните канали и южните части на зоната. Вероятно числеността на вида е флукутираща и зависи от нива на р. Дунав и нива на вода в блатата.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер гнездовата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 10 двойки	На база СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 10 гнездящи двойка. Нужен е целенасочен мониторинг за установяване на актуалната численост на вида в зоната.	Поддържане на популацията на вида в размер от най-малко 10 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида	ha	Най-малко 64 ha	Изчислена на база % участие на местообитания NOб-вътрешни водни тела в СФД на зоната. Гнездовите и хранителните местообитания съвпадат.	Възстановяване на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в размер най-малко 64 ha. чрез оводняване на определени части от зоната
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, -по биологичен елемент водни безгръбначни (JDS4-Aquatic Macroinvertebrates)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	Екологично състояние	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или подобряване на стойност 1-Отлично състояние
			1-Отлично – High	
			2-Добро – Good	
			3-Умерено - Moderate	
			4-Лошо – Poor	
			5-Много лошо – Bad	
			Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател водни безгръбначни (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 1, стр. 62). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.	

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Наличните данни налагат промяна на оценката на опазването в СФД за този вид от „А“ на „С“.

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A118	<i>Rallus aquaticus</i>			p	10	10	p		G	C	C	C	C

Специфични цели за A142 *Vanellus vanellus* (Обикновена калугерица)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 28 – 31 cm. Размах на крилата: 70 –76 cm. С размерите на гълъб. Оперението по гърба е зеленикаво-черно с метален отблясък, коремът е бял, главата е с качулка. В полет прави впечатление контрастът между белите подкрилия и корем и черните махови пера. Обитава влажни ливади и обработваеми земи.

Характер на пребиваване в страната

В България е гнездящ, преминаващ и зимуващ вид. Гнезди на земята. Снася 3 – 4 яйца, има едно поколение годишно през периода април-юни. Зимува по Средиземноморието. Миграционния период е февруари – март и септември – октомври (BWPi, 2006).

Характерно местообитание

Гнезди в тревни съобщества по влажни терени, по-рядко мезофилни тревни съобщества, често в близост до стоящи пресни води, стоящи бракични води или течащи води, както и около блата, растителност по периферията на водоеми, крайречни и приизворни мочурища. Много често и в селскостопански площи и изкуствени ландшафти, предпочита периферии на сезонно заливани терени, както и обработваеми площи с редки посеви и други (едногодишни) тревни култури, особено оризища или временно заливани житни ниви (Янков отг. ред., 2007). Подходящите местообитания включват богат набор от влажни зони: 1110, 1140, 2110, 2120, 3260 и 3270 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Диетата му се състои от възрастни и ларви на насекоми (напр. бръмбари, мравки, шурци, скакалци, водни кончета, цикади и др.), паяци, охлюви, дъждовни червеи, жаби, дребни риби и семена или други части на растения (BirdLife International, 2021).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

С петнисто и разпръснато разпространение в низинните и равнинни части на страната, най-плътно – в Тракийската низина, Софийското поле, поречието на р. Тунджа, Бургаската низина, Дунавското крайбрежие и понижения с влажни зони в Дунавската равнина, а с по-малко групирани находища – и в някои по-влажни части на Лудогорието, Добруджа, Предбалкана и дори около яз. Батак, където има традиционно гнездовище, известно от XIX в. Разпространението се мени през годините, поради гнезденето на редица места във временни пролетни разливи в нивите в рамките на 0 – 1110 м н.в. (Янков отг. ред., 2007).

Включен в Приложение 2Б на Директивата за птиците. Според IUCN е NT (Near Threatened) за света (2017), а за територията на континентална Европа е VU (Vulnerable) (2021). Включен в SPEC1(2017). Включен в Червената книга на България (2015) в категория „слабо засегнат“ (LC).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 800 – 1500 двойки. Краткосрочната тенденция (за периода 2001 – 2018) в популацията е неизвестна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018) е намаляваща.

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната мигрираща популация на вида се оценява на 250 – 1000 индивида.

Според Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната зимуваща популация е оценена на 5 – 320 индивида. Краткосрочната тенденция (за периода 2001 – 2018) в популацията е флукутираща както и дългосрочната (за периода 1980 – 2018), която също е флукутираща.

Заплахи и влияния са посочени само за мигриращата популация: J03, F03, G05.

3. Състояние в СЗЗ „Цибърско благо“

Съгласно стандартния формуляр за данни СФД на зоната видът е гнездящ. Популацията на обикновената калугерица се оценява на **5 двойки**, което представлява 0.3-0.6 % от националната гнездяща популация (оценка „С“). Опазването на вида е добро (оценка „В“), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“-значима стойност.

4. Анализ на наличната информация

При високи нива на р. Дунав обикновената калугерица е добре представена в зоната. При изследванията през 2021 г. нямаше такава ситуация и видът въобще не беше установен. Видът гнезди във влажните ливади и наводнените обработваеми площи.

Подходящите площи за гнездене на калугериците в зоната обхващат главно влажните ливади. Те имат обща площ от около 281 ха. Част от тях се наводняват при високи води на р. Дунав.

Заплахи за вида представлява разораването на влажните ливади (F03-промяна на съществуващото земеползване), осушаването им (K02-отводняване); добитъка, тъй като има вероятност да стъпче мътилата на калугериците, пожарите.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 5 дв.	Размера на гнездовата популация силно ще зависи от нивото на р. Дунав и от валежите през отделните години.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 5 гнездящи дв.
Местообитание на вида: Площ на подходящите	ha	Най-малко	Включва влажните ливади. Точна информация за площта на наводнените	Поддържане на площта на подходящите гнездови

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
гнездови местообитания на вида		281 ha	обработваеми площи няма. Вероятно така или иначе тази площ варира значително през години в зависимост от нивото на р. Дунав и от валежите.	местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 281 ha.						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, -по биологичен елемент водни безгръбначни (JDS4-Aquatic Macroinvertebrates)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично – High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро – Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо – Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо – Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател водни безгръбначни (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 1, стр. 62). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	Екологично състояние	1-Отлично – High	2-Добро – Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо – Poor	5-Много лошо – Bad	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или подобряване на стойност 1-Отлично състояние
Екологично състояние										
1-Отлично – High										
2-Добро – Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо – Poor										
5-Много лошо – Bad										

5.Необходимост от промени в СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Предвид наличната информация не е необходима актуализация на СФД.

Специфични цели за A179 *Larus ridibundus* (Речна чайка)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 34-37 cm. Размах на крилата: 100-110 cm. Има сезонен и възрастов диморфизъм. Възрастните през размножителния период наподобяват тези на малката черноглава чайка, но темето е бяло и първостепенните махови пера отдолу са черни. Клюнът и краката червени. Възрастните през есенно-зимния период имат изцяло бяла глава с малко тъмно петно зад окото. Клюнът с черен или с кафяв връх. Краката забележимо по-светли. Младите имат пъстро кафяво-сиво оперение, отдолу бели. Клюнът жълтеникав или оранжево-жълт с черен връх. Краката жълтеникави или охристи. Опашката бяла с тясна черна ивица на върха.

Характер на пребиваване в страната

Постоянен, преминаващ и зимуващ вид. Гнезди в самостоятелни или смесени колонии. Малките се излюпват в края на май и началото на юни. След края на гнездовия период

младите и възрастните птици скитат на големи ята. По време на миграции и зимуване е една от най-често срещаните и многобройни видове чайки в ниските части на страната (Янков, ред., 2007; Нанкинов и др., 1997).

Характерно местообитание

През размножителния период обитава предимно сладководни езера и блата, обрасли с тръстика и папур, но и с наличие на открита водна площ, покрита с плаваща растителност; разливи на реки. По време на миграция и зимуване се среща в разнообразни влажни зони както по морски крайбрежия, така и навътре в сушата. Разстоянието между гнездата е най-малко 1-1,5 м. Гнездата са разположени върху плаващи коренища на тръстика, листа от водна лилия (ез. Сребърна, Гарванското блато) и стърчащи от водата пънове (ПП „Персина“) (Нанкинов и др., 1997; Янков, ред., 2007). Подходящи местообитания вероятно са 3150 и 3130 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Храни се с риба, скариди, насекоми (*Carabidae*, *Staphylinidae*, *Tenebrionidae*, *Orthoptera* (*Gryllus* sp.)).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Относително постоянни гнездови находища има само по Дунавското крайбрежие – о. Белене, блатото при с. Гарван, Русенско и резервата „Сребърна“. Епизодични гнездови находища е имало в Атанасовското езеро и при с. Черноморец, Бургаско.

Защитен вид на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Включен е в Червената книга на Р България (2015) в категория застрашен (EN). Според IUCN е LC (Least Concern), за територията на континентална Европа (2021), а също и за света (2018). Включен в Приложение 2Б на Директивата за птиците. Няма SPEC категория.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2005-2018 г.), националната **гнездяща** популация на вида се оценява на 180-300 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е флукуираща, а дългосрочната (1980-2018 г.) е намаляваща. Посочени са следните заплахи и влияния: J02.

Мигриращата национална популация (за периода 2013 – 2018 г.) е оценена на 1000-2000 индивида. Краткосрочната тенденция на популацията в рамките на Натура 2000 е нарастваща. Посочени са следните заплахи и влияния: C03; F26.

Зимуващата популация е оценена на 2000-6500 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е нарастваща, а дългосрочната (1980-2018 г.) е флукуираща. Посочени са следните заплахи и влияния: C03; D02.

В Червената книга като вероятни заплахи са посочени промени на естествения воден режим в традиционни гнездови находища (ПП „Персина“, Гарванското блато, ез. Сребърна).

3. Състояние в специална защитена зона (СЗЗ) BG0002104 „Цибърско блато“.

Според СФД **гнездящата** популация на вида се оценява на **50 двойки**, което е 17-27 % от националната гнездяща популация (оценка „С“). Опазването на вида е отлично (оценка „А“), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

4. Анализ на наличната информация

Речната чайка гнезди редовно по поречието на Дунав единствено в езерото Сребърна, като броят на двойките е различен всяка година и много зависи дали са налични подходящи места

за гнездене (Kamburova, 2005, Shurulinkov et al., 2019). В ОВМ „Цибърско блато“ видът не е посочен (Костадинова и Граматиков, 2007). Липсват публикувани данни за гнездовата численост на вида в зоната. Данните от eBird показват, че речната чайка е била наблюдавана в непосредствена близост до зоната (06.06.2014 г.) с численост 31 инд. (Л. Профиров). По време на теренните проучвания на 13.05.2021 г. е бил наблюдаван 1 индивид в полет в подходящо за гнездене местообитание (С. Чешмеджиев).

При Докладването по чл. 12 за гнездящата популация е посочена само една заплаха J02-Замърсяване на морски води от смесени източници, което няма отношение към зоната. Заплахата за вида в зоната е промяна на естествения воден режим (K04) и K02-Отводняване.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой двойки	Най-малко 1 дв.	Целевата стойност е определена от СФД и наличната информация за гнездовата численост на вида в зоната.	Подобряване популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща двойка.						
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителните и гнездови местообитания на вида	ha	най-малко 64	Изчислена на база % участие на местообитания N06-вътрешни водни тела и в СФД на зоната. Гнездовите и хранителните местообитания съвпадат.	Поддържане на подходящите местообитания за вида в зоната чрез поддържане на водното ниво чрез оводняване на части от зоната.						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с хранителни местообитания на вида, по биологични елементи за качество (БЕК Риби и Макрозообентос)	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично</td> </tr> <tr> <td>2-Добро</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите на р. Дунав в пункт Ново село по показател Макрозообентос е оценено на добро (2), по показател Риби е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020).</p>	Екологично състояние	1-Отлично	2-Добро	3-Умерено	4-Лошо	5-Много лошо	Подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи хранителни местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние.
Екологично състояние										
1-Отлично										
2-Добро										
3-Умерено										
4-Лошо										
5-Много лошо										

6. Необходимост от промени в СФД на специална защитена зона BG0002104 „Цибърско блато“

По отношение на гнездовата популация предлагаме минималната стойност да е 1 дв., предвид данните от теренното проучване през 2021 г.

Species	Population in the site	Site assessment
---------	------------------------	-----------------

G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A179	<i>Larus ridibundus</i>			r	1	50	p		G	B	A	C	C

Специфични цели за A734 *Chlidonias hybrida* (Белобуза рибарка)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 23-25 cm. Размах на крилата: 74-78 cm. Има възрастов и сезонен диморфизъм. Възрастните през лятото са сиви; челото, темето и тилът са черни, а крилата отдолу са бели; клюнът е тъмночервен. През другите сезони челото е бяло, темето - изпъстрено с черни ивици, а тилът е черен. Младите са с петна по гърба, а главата е като на възрастните в зимно оперение; може трудно да се отличат от младите на черната и белокрилата рибарка по окраската на гърба и главата.

Характер на пребиваване в страната

Гнездящо-прелетен и преминаващ вид. Гнезди на малки колонии. Има едно поколение годишно през периода май-юни (Нанкинов и др., 1997).

Характерно местообитание

Блата, мочурища, постоянни сладководни езера, рибарници, гъсто обрасли с надводна и околводна растителност. По време на миграция се среща и в соленоводни водоеми. Предпочита литоралната зона с дълбочина на водата от 1 до 2 м (Nesterenko, 2000). Гнезди върху листа на водни лилии с плътност 25-40 двойки на около 40 m² (Kambourova, 2005). Най-малкото разстояние между гнездата е около 1 м (Нанкинов и др., 1997). Подходящи местообитания вероятно са 3150 и 3130 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Храни се с дребни рибки, жаби и голям брой насекоми, които лови предимно над водата и в полет (Нанкинов и др., 1997).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

В миналото е гнездила в единични находища: Свищовско, Беленски острови, ез. Сребърна, възможно в Бургаските езера. Сега се среща предимно в големите крайдунавски водоеми. По време на миграции се наблюдава в редица вътрешни водоеми и микроязовири, както и по Черноморското крайбрежие и край Черноморските езера (Янков, ред., 2007).

Защитен вид по ЗБР (Приложения 2 и 3). Включен в Червената книга на Р България (2015) в категория уязвим (VU). Според IUCN е LC (Least Concern) за света (2017) и за територията на континентална Европа (2021). Включен в Директивата за птиците (Приложение 1). . Няма SPEC категория.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), **гнездящата** национална популация се оценява на 320-1680 двойки. Краткосрочната (2000-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) популационни тенденции са флукутиращи. Посочени са следните заплахи и влияния: H01; A09; F02; J02; K01.

Мигриращата национална популация се оценява на 5000-10000 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в числеността на преминаващите индивиди. Посочени са следните заплахи и влияния: F01; F03; F26.

В Червената книга (2015) като заплахи са посочени интензификация на сладководното рибовъдство, случайна смъртност при риболов с мрежи, природни бедствия.

3. Състояние в СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато”

Съгласно стандартния формуляр за данни СФД на зоната вида е гнездящ. Популацията на белобузата рибарка се оценява на до **60 двойки**, което представлява 3,6% от максималната национална гнездяща популация (оценка „В”). Опазването на вида е добро (оценка „В”), популацията не е изолирана в рамките на разширен ареал (оценка „С”). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А” – отлична стойност.

4. Анализ на наличната информация

Широкоразпространен и многочислен вид по река Дунав (Shurulinkov et al, 2019). Въпреки това белобузата рибарка е нередовно гнездящ вид в СЗЗ „Цибърско блато“. Причината за това е нерегулярното наличие на воден стълб в зоната. При години с високи нива на р. Дунав белобузата рибарка е добре представена в СЗЗ и обратно. Понякога видът гнезди и в напоителните канали. 30 двойки са наблюдавани на 10.06.2006 г.; 40 двойки са установени на 29.06.2010 г. (С. Чешмеджиев - непубл. данни). След това липсват данни за гнездене на вида в СЗЗ. По време на теренното проучване през 2021 г. белобузата рибарка не беше регистрирана като гнездящ вид. Нужно е да се проведе допълнително проучване върху гнездящата популация на вида в рамките на зоната.

Числеността на гнездовата популация е тясно свързана с наличието на воден стълб в зоната. Като основна заплаха за белобузата рибарка може да се посочи загубата на подходящи гнездови местообитания, най-вече пресушаването/отводняване (K02) на блатото. Цибърското блато изцяло зависи от връзката му с река Дунав и поддържането на водния режим. То е чувствително към всички видове дейности, свързани с отводняване на влажната зона (K02). Такива дейности водят до нарушаване и дори унищожаване на значими за птиците местообитания.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Средно 30 дв.	Определена на база средна стойност на числеността на популацията в СФД. Размерът на гнездовата популация силно ще зависи от нивото на р. Дунав и наличието на	Подобряване на популацията на вида в зоната в размер от средно 30 гнездящи дв.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели						
			воден стълб в блатото. В периода на пълноводие (март-май) се очаква целевата стойност да бъде изпълнена.							
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида	ha	Най-малко 250 ha	Изчислена на база на площта на блатото и каналите.	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 250 ha. като се осигури оводняване на части от зоната.						
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 300 ha	Включва гнездовото местообитание, откритите водни площи, каналите и част от крайбрежието на река Дунав. Изчислена на база GIS анализ на подходящите местообитания и данни от теренните проучвания през 2021 г.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в размер най-малко 300 ha. като се осигури оводняване на части от зоната.						
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, по биологичен елемент риби (JDS4-Fish)	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично - High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро - Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо - Poor</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо - Bad</td> </tr> </tbody> </table> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател риби (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 5, стр. 51). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	Екологично състояние	1-Отлично - High	2-Добро - Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо - Poor	5-Много лошо - Bad	Поддържане /подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или 1-Отлично състояние.
Екологично състояние										
1-Отлично - High										
2-Добро - Good										
3-Умерено - Moderate										
4-Лошо - Poor										
5-Много лошо - Bad										

6. Необходимост от промени в СФД за СЗЗ BG0002104 „Цибърско блато”

Предвид липсата на доказателства за наличие на гнездова популация през последните 10 г. предлагаме добавяне на знак „X“ за неприсъствие (NP) на вида в СЗЗ. Необходими са мерки по възстановяване на подходящите гнездови местообитания за белобузата рибарка в Цибърско блато.

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A196	<i>Chlidonias hybridus</i>		X	r	0	60	p		G	B	B	C	A

Видове птици, предложени за включване в СФД на СЗЗ „Цибърско блато”

Специфични цели за A889 *Mareca strepera* (Сива патица)

1. Кратка характеристика на вида

Дължината на тялото: 46-56 cm, тегло 470-1300 g., размах на крилата: 78-95 cm. (Cramp and Simmons, 1977; Svensson, 2013). Налице е ясен полов диморфизъм. При мъжкия оперението е сиво, със сивокафява глава и черна опашка. Крилното огледало е съчетание на черно, бяло и ръждиво. Клюнът е тъмносив, а краката жълти. Женската е със защитно кафеникаво оперение. Формира малобройни ята през прелета и зимата.

Характер на пребиваване в страната

Сивата патица у нас е гнездящ, постоянен вид, а също преминаващ по време на миграция и зимуващ. След гнездовия период местните птици формират големи ята и се концентрират на недостъпни места за линеене – например по влажните зони около р. Дунав. През есента и зимата ята от този вид, често смесени с други видове патици, долитат от по-северни популации. Ятата на сивата патица у нас рядко надхвърлят 50 екз. Пролетната миграция е от края на февруари до края на април. Есенната миграция е от началото на септември до ноември.

Характерно местообитание

Гнездовото местообитание на сивата патица е водната растителност (тръстика, папур, камъш) в и по периферията на блата, езера, малки обрасли с водна растителност язовири и рибарници. Често гнезди и в наводнени върбалаци и затони по дунавските острови. По време на миграция и зимуване се среща във всякакви типове влажни зони, но главно в плитководни участъци на р. Дунав, в сладководни езера, блата, мочурища, големи язовири, в лагуни, в бракични и дори солени езера. Подходящи местообитания са 91F0, 91E0, 92A0, 3140, 3150, 3260 и 3270 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Сивата патица се храни с растителна храна – водорасли, зелени части и корени на различни видове висши водни растения, а понякога и трева, поници на пшеница и други култури,

които намира покрай водоемите. Понякога отнема храна на други видове - лиски, червеноклюни потапници, звънарки. Животинска храна – водни безгръбначни - ядат само в някои случаи - малките до 3 седмична възраст (Cramp and Simmons eds., 1977).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Като гнездящ вид е малочислен, разпространен у нас само в крайдунавските влажни зони, по дунавските острови, в някои крайморски езера, в Драгоманското блато и в редица язовири в Горнотракийската низина (Янков отг. ред., 2007; Shurulinkov et al., 2019). По-рядко, отделни двойки гнездят нередовно и в някои язовири в Дунавската равнина. В крайдунавските влажни зони за периода 2006 – 2014 г. числеността е определена на 30-51 двойки (Shurulinkov et al., 2019). В източната част на Горнотракийската низина (без крайморските водоеми) са установени да гнездят 15-30 двойки (Даскалова и др., 2020). Според Червената книга на България у нас гнездят 30-50 двойки с тенденция за намаление (Големански гл. ред., 2015). Тази численост както се вижда от представените по-нови данни вече не е актуална и е силно занижена.

Според Докладването по чл.12 от 2019 г., гнездовата популация се оценява на 80 - 120 двойки със стабилна тенденция. Тази численост според нас правилно отразява размера на популацията у нас. Наличните данни обаче показват, че числеността и разпространението, поне в краткосрочен план (2000-2018 г.) имат положителна тенденция.

Сивата патица зимува в цялата страна. Зимните концентрации дори в големите езера рядко надхвърлят 100 екз. Зимува редовно в Бургаските езера, Варненското и Белославското езеро, езерата Шабленско и Дуранкулашко, в много язовири във вътрешността на страната. Числеността на зимуващите у нас сиви патици според Докладването по чл.12 е между 160 и 660 екз. Няма ясна тенденция, числеността е флукутираща.

По време на миграция сивите патици преминават над цялата страна, като най-висока численост имат по Черноморието и по р. Дунав. Според Докладването по чл.12 от 2019 г., миграционната численост на вида е в рамките на 40-800 екз. Специални проучвания по този въпрос не са публикувани. През лятото концентрациите на линеещите сиви патици в крайдунавски влажни зони достигат няколкокостотин екземпляра.

Защитен вид по ЗБР (Приложения 3). Включен в Червената книга на Р България (2015) в категория „критично застрашен“ (CR). Според IUCN е LC (Least Concern) за света (2016), и за територията на континентална Европа (2021). Включен в Директивата за птиците (Приложение 1). Няма SPEC категория.

В Червената книга (Големански гл. ред., 2015) като заплахи за сивата патица са посочени унищожаването на местообитания и безпокойството по време на гнездовия сезон. Действително много от ценните местообитания на вида покрай Дунав понастоящем са унищожени или са в твърде незадоволително състояние - рибарници Мечка, рибарници Орсоа и др. Там осушаването на водоемите, липсата на връзка с р. Дунав и постоянните палежи на тръстиката са довели до пълна деградация на местообитанията за вида. Друг негативен фактор е незаконния отстрел на вида. Сечта на дървета по дунавските острови и покрай затоните също въздейства негативно върху гнездовата популация на сивата патица.

При Докладването по чл.12 единствената посочена заплата за гнездовата популация на вида е модификацията на водния режим на влажните зони. За зимуващата популация са посочени замърсяването на водите, добива на нефт и газ и промяната предназначението на земите.

3. Състояние в СЗЗ „Цибърско блато“

Видът не е включен в СФД на зоната.

4. Анализ на наличната информация

Сивата патица гнезди в Цибърското блато. На 18.05.2021 г. бяха установени 2 двойки и 1 мъжки. В предишни години видът също е наблюдаван в зоната и прилежащия сектор на р. Дунав. Считаме че видът трябва да се включи в СФД на зоната като гнездящ с численост 2-4 двойки.

Местообитанията подходящи за гнездене на вида в зоната включват заливните блатисти места, с обща площ около 185 ha. Понякога сивите патици се срещат и хранят и в отводнителните канали.

Заплахи за вида в района са браконьерския отстрел, паленето на тръстика, осушаването на влажни зони (K02). Също химизацията в селското стопанство (J01), което води до еутрофикация на влажната зона.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели					
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	Най-малко 2 дв.	Сивата патица гнезди в Цибърското блато. На 18.05.2021 г. бяха установени 2 двойки и 1 мъжки. В предишни години видът също е наблюдаван в зоната и прилежащия сектор на р. Дунав. Считаме че видът трябва да се включи в СФД на зоната като гнездящ с численост 2-4 двойки.	Поддържане на популацията в зоната с численост от най-малко 2 дв.					
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания	ha	Най-малко 185 ha	Изчислена на база наводнените площи в зоната - откритите тръстиковите масиви и открити водни площи в зоната.	Поддържане на площта на подходящото гнездово местообитание на вида в защитената зона, в размер на най-малко 185 ha.					
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с местообитания на вида, -по биологичен	5 степенна скала	2-Добро или 1-Отлично	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично – High</td> </tr> <tr> <td>2-Добро – Good</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено - Moderate</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо – Poor</td> </tr> </tbody> </table>	Екологично състояние	1-Отлично – High	2-Добро – Good	3-Умерено - Moderate	4-Лошо – Poor	Поддържане на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида, на стойности 2-Добро или подобряване ва
Екологично състояние									
1-Отлично – High									
2-Добро – Good									
3-Умерено - Moderate									
4-Лошо – Poor									

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
елемент водни безгръбначни (JDS4-Aquatic Macroinvertebrates)			<p>5-Много лошо – Bad</p> <p>Екологичното състояние на водите по р. Дунав по показател водни безгръбначни (пункт Ново село) е оценено на добро (2) според доклада на JDS4 (2019-2020, Табл. 1, стр. 62). Цибърско блато не е определено като повърхностно водно тяло съгласно РДВ поради малката си площ.</p>	стойност 1-Отлично състояние

6. Предложение за добавено съдържание към СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Гнездовата популация на сивата патица в зоната /2-4 дв./ представлява 2,5-3 % от националната. Следователно оценката за значимост на популацията трябва да бъде „В“. Оценката за опазване също според нас е „В“, оценката за изолация е „С“ /популацията е пряко свързана с останалите гнездещи двойки по долния Дунав/, общата оценка -, „В“.

Таблицата в стандартния формуляр на зоната за сивата патица трябва да изглежда по следния начин:

Species					Population in the site						Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A051	<i>Anas strepera</i>			r	2	4	p		G	B	B	C	B

Специфични цели за A403 *Buteo rufinus* (Белоопашат мишелов)

1. Кратка характеристика на вида

Дължината на тялото: 50-65 cm, тегло: 590-1760 g, размах на крилата: 126 – 155 cm. (BWPI, 2006). Има три цветови фази на оперението–тъмна, светла и ръждива. Последните две са застъпени у нас. Птиците от светлата фаза имат светложълто до жълтеникаво ръждиво оперение. Ръждивите птици са по-тъмно ръждивокафяви. При всички опашката е светложълта, белезникава, едноцветна. “Гащите“ са тъмнокафяви до черни. Профилът на крилата в полет е V-образен. Краката са жълти.

Характер на пребиваване в страната

Постоянен, но младите извършват значителни скитания. При по-студени зими вероятно и възрастните мигрират на къси разстояния.

Характерно местообитание

Гнезди в открити местообитания - степи, ливади, ниви с единични или групи дървета и храсти пръснати сред тях. Често пъти в хълмисти области с мозаично пръснати храсти и единични дървета. Обича степни и ливадни местообитания в близост до скалисти речни каньони, скални венци, суходолия и други скални форми, където устройва гнездата си. Понякога гнезди в каменни кариери. Избягва гъсти и компактни горски комплекси или ако се среща там е винаги в периферията им. Среща се както в низините така и в хълмисти и предпланински райони, до около 900 м.н.в. Гнезди на скали и на дървета, по-рядко и на стълбове на далекопроводи (метални). Гнездата на дървета са на единични или ивици дървета сред полето, най-често са на тополи. По време на миграция, скитане и зимуване се среща във всякакви типове открити местообитания, често недалеч от гнездото си.

Хранене

Белоопашатият мишелов има твърде широк хранителен спектър. Храни се с дребни бозайници – лалугери, хомяци, полевки, слепи кучета, къртици и др., с влечуги – змии и гущери, с различни видове врабчоподобни птици, жаби, едри насекоми (Симеонов и др., 1990).

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Белоопашатият мишелов гнезди в цялата страна, с изключение на високопланинските райони и на обширните горски масиви в Странджа, Лудогорието и някои части на Западна България. Най-висока численост има в Горнотракийската низина, Дунавската равнина, Поломието, Добруджа, Сакар, Източните Родопи (Шурулинков и др., 2005; Янков отг. ред., 2007; Даскалова и др., 2020). Според Червената книга на България у нас гнездят 800-1000 двойки (Големански гл. ред., 2015). Тази оценка е направена през 2011 г. и се отнася за периода 2005-2010 г.

Според Докладването по чл.12 от 2019 г., гнездовата популация се оценява на **500-600** двойки, а краткосрочната тенденция е на намаление. Дългосрочната тенденция обаче е на значително увеличение. Действително през последните 10-15 години е налице тенденция на намаление на вида в редица райони, особено в Северна и Западна България.

Мигриращите белоопашати мишелови, според Докладването по чл.12 се оценяват на 850-900 инд. Числеността на зимуващите у нас птици от този вид не е проучена и зимуващата у нас популация не е обект на докладването по чл.12.

Защитен вид по ЗБР (Приложения 2 и 3). Видът е включен в приложението към Резолюция № 6 (1998) на Постоянния комитет на Бернската конвенция. Включен в Червената книга на Р България (2015) в категория „уязвим“ (VU). Според IUCN е LC (Least Concern) за света и за територията на континентална Европа (2021). Включен в Директивата за птиците (Приложение 1). Няма СПЕС категория.

В Червената книга на България (Големански гл. ред., 2015) като заплахи за белоопашатият мишелов са посочени деградацията на биотопите, залесяването на големи площи, смъртност от далекопроводи, химизация в селското стопанство. При Докладването по чл.12 са посочени голям брой заплахи свързани с промяна на предназначение на земите, превръщането на пасищата в гори, изоставянето на пасищата и обрастването им, преустановяване на пашата, развитието на спортно-туристическа инфраструктура, застрояване. Освен това следва да добавим и заплахи като незаконния отстрел, загиването на птици от сблъсъци с автомобили, отравянето с отрови за борба с наземни хищници и др.

3. Състояние в СЗЗ “Цибърско блато“

Видът не е включен в СФД на зоната.

4. Анализ на наличната информация

Белоопашатият мишелов е гнездящ, постоянен вид в СЗЗ „Цибърско блато“. През май 2021 г. бяха регистрирани две двойки белоопашати мишелови в зоната, като на едната беше намерено и обитаемо гнездо. Птиците се хранят с лалугери, дребни птици и влечуги в зоната. Считаме че понастоящем числеността на вида в зоната е 2 дв. и така трябва да бъде включен в СФД.

Типичните хранителни местообитания на вида по време на гнездене и миграция са естествените тревни местообитания – пасища, мери, степи, ливади. Там вида намира в изобилие лалугерови колонии, полевки и много влечуги. Понякога, макар и по-рядко, се храни и в обработваеми земи. Сухите тревни местообитания в зоната са с обща площ 154 ha.

По време на теренните проучвания през 2021 г. и при други наши посещения в района през последните години са констатирани следните заплахи за вида – разораване на пасища, ливади и мери, сеч на тополи, прекомерна употреба на химикали в селското стопанство.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой двойки	най-малко 1 двойка	Белоопашатият мишелов е гнездящ, постоянен вид в СЗЗ „Цибърско блато“. През май 2021 г. бяха регистрирани две двойки белоопашати мишелови в зоната, като на едната беше намерено и обитаемо гнездо.	Поддържане на популацията в размер не по-малко от 1 двойка. Това е в пряка връзка със запазване/увеличаване на целевата стойност по параметър „Наличие на едроразмерни/ биотопни дървета в групи“.
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 154 ha	Площта включва подходящите хранителни местообитания на вида: открити пространства – естествени местообитания.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в размер най-малко 154 ha. Недопускане разораването на естествени тревни местообитания или превръщането им в лозя или овощни градини.
Местообитание на вида: Качество на гнездовото местообитание Наличие на	Брой дървета на ha, тополи, брястове, дъбове и др.	Най-малко 10 броя на ha –	Целевата стойност на показателя е съобразена с посочената в Наредба № 8 от 05.08.2011 г. за сечите в горите, обновена от 29.09.2020	Поддържане на състоянието по този параметър.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
едроразмерни/ биотопни дървета, в групи	c dbh>60 см		г. Тази посочена стойност е минимална и се отнася за земи в горския фонд. Повечето локалитети на вида са на дървета в полето, извън горския фонд.	

6. Предложение за добавено съдържание към СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Предлагаме гнездовата популация на вида в зоната да бъде 1-2 дв.,което представлява 0,2-0,3 % от националната гнездяща популация. Следователно оценката за значимост на популацията трябва да бъде е „С“. Оценката за опазване също според нас е „В“, оценката за изолация е „С“ /популацията е пряко свързана с останалите гнездещи двойки по долния Дунав/, общата оценка - „С“.

Таблицата в стандартния формуляр на зоната за белоопашатият мишелов трябва да изглежда по следния начин:

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A403	<i>Buteo rufinus</i>			p	1	2	p		G	C	B	C	C

Специфични цели за A133 *Burhinus oedicnemus* (Турилик)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото: 38 – 45 cm. Размах на крилата: 76 – 88 cm. Възрастните отгоре са със сиво-кафяво оперение с по-тъмно напетняване, което ги прави трудно забележими, когато са кацнали сред тревата. Крилата отдолу са светли с тъмна ивица по задния ръб, а върховете отгоре са черни с бели петна – ясно видими в полет. Среща се предимно привечер, сутрин рано и нощем, рядко денем. Лети и бяга добре. Излита след леко разбягване.

Характер на пребиваване в страната

За България видът е гнездящо-прелетен и преминаващ. Отглежда 2-3 малки, които излитат през юли. Пролетния прелет е в началото на април. Есенния прелет започва още през юли и птици се забелязват по откритите степни и пясъчливи участъци на Черноморското крайбрежие, а също в долините на реките в южна България (Нанкинов и др., 1997).

Характерно местообитание

Гнезди предимно по открити степни или други каменисти райони, основно степни и сухолюбивни тревни съобщества по варовити терени и тревни съобщества по сухи силикатни терени, най-често използвани като пасища. Размножава се и по пустеещи земи и чакълести острови, заравнени чакълести или пясъчни речни тераси и други подобни участъци на речни

долини по долните и средните течения на реки (Янков, отг. ред., 2007). Мъти поединично. Гнездото е разположено на земята в малка трапчинка, без строителен материал или с няколко сухи клечки и камъчета. Подходящите местообитания вероятно са с кодове: 6220, 6240, 6250, 6260 и 62С0 според Директивата за хабитатите (Кавръкова и др. 2009).

Хранене

Храни се с правокрили насекоми (скакалци, щурци и др.), гущери, охлюви, мравки, паяци и дори дребни бозайници.

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

Гнезди по Черноморието, най-много в Добруджа и по-рядко в Бургаско, а също и във вътрешността на страната – Софийско, долините на реките Марица, Тунджа, Струма, Места, Арда и др. Понастоящем са установени над 90 гнездови находища с различна достоверност за гнездене, от които 50 със сигурно гнездене и 160-360 гнездещи двойки. След 1990 г. са установени нови гнездовища – в района на Белене, до с. Алеково, Свищовско, в района на Златията, по Суха река и др. Като цяло видът показва стабилност, особено в основната си популация в крайбрежната част на Добруджа (Янков отг. ред., 2007).

Включен в Приложение 1 на Директивата за птиците. Според IUCN е LC (Least Concern) за света (2018) и за територията на континентална Европа (20210. Включен в SPEC3 категория (BirdLife International, 2017). Включен в Червената книга на България като уязвим (VU).

Съгласно Докладването от 2019 г. (за периода 2005 – 2018 г.) националната гнездяща популация на вида се оценява на 150 – 300 двойки. Краткосрочната тенденция (за периода 2001 – 2018) в популацията е неизвестна, а дългосрочната (за периода 1980 – 2018) е стабилна.

Посочени са следните заплахи и влияния: А02, А04, К03. Според Червената книга на България заплахи са: пресушаване и деградация на естествените влажни зони със стоящи води, унищожаване на яйцата от хищни бозайници, скитащи кучета и добитък (Големански гл. ред., 2015).

3. Състояние в специална защитена зона (СЗЗ) Цибърско блато

Видът не е включен в СФД на зоната.

4. Анализ на наличната информация

При проучванията през 2021 г. туриликът е установен в зоната с численост 1 двойка. Видът е рядък и малочислен за зоната. Можем да приемем, че в СФД трябва да се отрази гнездова численост от 1-2 дв.

Подходящите гнездови местообитания за вида в зоната обхващат около 154 ha. Понякога макар и рядко турилика може да гнезди и в обработваеми земи.

Сред заплахите за вида в зоната са разораването и опожаряването на пасища и степи, замърсяването им с битови отпадъци, превръщането им в лозя и овощни градини. Също така прекомерната химизацията в селското стопанство и изоставянето на пасища и обрастването им с храсти и дървета.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	най-малко 1 дв.	При проучванията през 2021 г. туриликът е установен в зоната с численост 1 двойка. Видът е рядък и малочислен за зоната. Можем да приемем, че в СФД трябва да се отрази гнездова численост от 1-2 дв.	Поддържане на числеността на вида през гнездовия период на ниво не по-малко от 1 дв.
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания	ha	Най-малко 154 ha	Изчислена на база на площите на подходящите оптимални за вида местообитания в зоната – сухи пасища.	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 154 ha.
Местообитание на вида: Качество на местообитанието поддържане на пасищата	Брой овце/100 ha пасища	Не по-малко от 60 броя	Възможно е да се поддържа и паша с коне	Поддържане на паша от овце/коне с интензивност не по-малко от 60 овце/100 ha.

6. Предложение за добавено съдържание към СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Предлагаме гнездовата популация на вида в зоната да бъде 1-2 дв. и това представлява 0,89 0,66% от националната гнездова популация. Следователно оценката за значимост на популацията трябва да бъде е „С“. Оценката за опазване според нас е „В“, оценката за изолация е „С“ /популацията е пряко свързана с останалите гнездещи двойки по долния Дунав/, общата оценка - „С“.

Таблицата в стандартния формуляр на зоната за турилика трябва да изглежда по следния начин:

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A133	<i>Burhinus oedicnemus</i>			r	1	2	p		G	C	B	C	C

Специфични цели за A255 *Anthus campestris* (Полска бърбрица)

1. Кратка характеристика на вида

Дължина на тялото ни птиците 15-18 cm. Без полов диморфизъм в оперението, но в рамките на двойката женската обикновено е видимо по-напетнена в средната част на гушата. Горната страна и страните на врата пясъчно жълто-кафяви с по-тъмни, едва видими осеви чертички в областта на челото, темето и гърба. Маховите и раменните пера сиво-кафяви с охрови до светложълти окраища и ръбове. Ръчните покривки, големите надкрилия и крилцето матово черни с жълтеникави окраища и ръбове; средните надкрилия черни, с около 3 mm широка жълто-кафява или жълта ивица на върха; малките пясъчно жълти. Подкрилията кремаво жълти до кремаво бели. Имат широка бледожълта до белезникава надочна ивица, започваща от страни на челото и завършваща в горната част на врата. В долната си страна, в областта на юздичката, подчертана от матово черна добре видима черта, започваща от основата на клюна. Ясен светло жълт околоочен пръстен. Има тясна, добре видима мустачна ивица, започваща от тъгла на устата и достигаща понякога само до под окото, а в други случаи продължаваща назад към долния край на ухото до страните на шията. Бузите и гърлото светло охрови до бледожълти или белезникави. Тясна подбордна ивица по страните на гушата. Последната както и страните на гърдите и тялото охрови. Останалата долна страна на тялото е светло кремаво жълта до кремаво бяла (Иванов, 2011).

Характер на пребиваване в страната

Гнездящ, прелетен и преминаващ вид по време на миграция.

Характерно местообитание

Сухи, горещи, открити терени и пасища с рядка тревиста растителност и често пясъчлива почва, обширни пясъчни дюни с туйфеста растителност край морето (Иванов, 2011). Степни и сухолюбиви степни съобщества по варовити терени, пустеещи земи (Янков, отг. ред., 2007). Подходящи местообитания за гнездене на вида по Директива за местообитанията са със следните кодове – 1340, 1410, 1530, 2110, 2120, 2130, 2340, 4090, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 6290, 62A0 (Кавръкова и др., 2009).

Хранене

Главно насекоми, през есента и семена.

2. Разпространение, природозащитно състояние и тенденции в популацията на вида на национално ниво

С петнисто и разпръснато разпространение в равнини, хълмисти и нископланински райони в цялата страна, по-плътно в най-източната и част (Янков отг. ред., 2007). Най-често не особено многочислена; в някои райони дори рядка. В степни местообитания с храсти 1,16 дв./10 ha. В открити степи - 0,4 -1,7 дв. /10 ha; в археологическия резерват „Калиакра" - 0,38 дв./10 ha. В района на Шабленско езеро средно 0,8 дв./10 ha. в открити райони на Шуменското плато - 1дв./ ha (Иванов, 2011).

Природозащитен статус в България – включен в приложение 2 и 3 на ЗБР. Видът е включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013 - 2018 г.), гнездящата популация е от 4000 – 13 000 двойки, като краткосрочната тенденция (2001-2018) на популацията е оценена на стабилна. Дългосрочната тенденция (1980 - 2018) на популацията е оценена на стабилна. Посочени са следните заплахи и влияния: A04, A02, A07, C03.

3. Състояние в СЗЗ Цибърско блато“

Видът не е включен в СФД на зоната.

4. Анализ на наличната информация

При проучванията през 2021 г. полската бърбрица е установена в зоната с численост 6 двойки. Можем да приемем, че в СФД трябва да се отразят 10-20 дв.

Подходящите гнездови местообитания за вида в зоната обхващат около 154 ha. Понякога макар и рядко полската бърбрица може да гнезди и в обработваеми земи.

Сред заплахите за вида в зоната са разораването и опожаряването на пасища и степи, замърсяването им с битови отпадъци, превръщането им в лозя и овощни градини. Също – химизацията в селското стопанство; изоставянето на пасища и обрастването им с храсти и дървета.

5. Параметри за определяне на специфичните природозащитни цели за вида в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	Най-малко 10 дв.	При проучванията през 2021 г. полската бърбрица е установена в зоната с численост 6 двойки. По експертна оценка в зоната вероятно гнездят 10-20 дв.	Поддържане на числеността на вида през гнездовия период на ниво не по-малко от 10 дв.
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови и хранителни местообитания	ha	Най-малко 154 ha	Изчислена на база на площите на подходящите оптимални за вида местообитания в зоната – сухи пасища.	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер най-малко 154 ha.
Местообитание на вида: Качество на местообитанието	Брой овце на 100 ha пасища	Не по-малко от 60 броя	Възможно е да се поддържа и паша с коне	Поддържане на паша от овце/коне с интензивност не по-малко от 60 овце/100 ha

6. Предложение за добавено съдържание към СФД за СЗЗ „Цибърско блато“

Предлагаме гнездовата популация на вида в зоната да бъде 10-20 дв., това представлява 0.15-0.25 % от националната гнездова популация. Следователно оценката за значимост на популацията трябва да бъде е „С“. Оценката за опазване според нас е „В“, оценката за изолация е „С“ /популацията е пряко свързана с останалите гнездещи двойки по долния Дунав/, общата оценка - „С“.

Таблицата в стандартния формуляр на зоната за полската бърбрица трябва да изглежда по следния начин:

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A255	<i>Anthus</i>			r	10	20	p		G	C	B	C	C

		<i>campestris</i>											
--	--	-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Използвана литература

- Василев, В, Б. Иванов 2015. Белобуза рибарка, *Chlidonias hybridus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН & МОСВ, София, 272.
- Даскалова Г., Шурулинков П., Ангелов И., Петров П. (2020) Птиците на Тунджанската хълмиста низина. *Globe Edit* 408 стр.
- Джилбърт Д. 2003. Големият воден бик – тайнственият обитател на тръстиките. *За птиците* 2: 18–19.
- Иванов Б. 2011. Фауна на България. Том 30. *Aves*, част 3. Акад. издателство „Проф. Марин Дринов“, 407 с.
- Кавръкова, В., Димова, Д., Димитров, М., Цонев, Р., Белев, Т., Раковска, К. /ред./ 2009. Ръководство за определяне на местообитания от европейска значимост в България. Второ, преработено и допълнено издание. София, Световен фонд за дивата природа, Дунавско – Карпатска програма и федерация “ЗЕЛЕНИ БАЛКАНИ“
- Костадинова, И., Граматиков, М. (ред.) 2007. Орнитологично важните места в България и *Натура 2000*. БДЗП, София.
- Матеева, И., Стойчев, С., Василев, В., Плачийски Д., Янков, П., Сиердсема, Х. 2013. Проучване на гнездящите птици в защитени зони за птици от *Натура 2000*. Доклад. Обединение ЕКОНЕКТ.
- Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания. Доклад. Обединение ЕКОНЕКТ.
- Мичев, Т. и Профиров, Л. 2010. Методически указания за провеждане на орнитологичен мониторинг и Методика за мониторинг на реещите се мигриращи птици. НСМБР – ИАОС.
- Мичев, Т., Симеонов, Д., Профиров, Л. (2012). Птиците на Балканския полуостров. Екотан, София, 296 с.
- Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. *Aves*, част II. София, издателство „Пенсофт“: 306-308.
- Нанкинов Д. 2012. Каталог на българската орнитофауна. Издателство ЕТО, 358 с.

- Симеонов, С., Ц. Петров. 1980. Проучване върху храната на кръстатия орел (*Aquila heliaca Savigny*), обикновения мишелов (*Buteo buteo L.*) и гащатия мишелов (*Buteo lagopus Brünnich*) в България. – Екология, 7, 22 – 30.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 218-220
- Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 148.
- Чешмеджиев, С., Н. Петков (съст). 2014. План за действие за опазване на белооката потапница (*Aythya nyroca*) в България (2014–2023 г.). София, БДЗП: 61 с.
- Чешмеджиев, С., Христов, И. „Картиране на гнездящи птици в българо-румънския участък от плавателния път на река Дунав“. Доклад. „ГеоМарин“ ЕООД. 2020.
- Шурулинков П., Цонев, Р. Николов, Б. Стоянов, Г. Асенов, Л. 2005. Птиците на Средна Дунавска равнина. Федерация Зелени Балкани, София, 120 с.
- Шурулинков П. (2014) План за действие за опазване на големия воден бик (*Botaurus stellaris*) в България. 2014-2023 г. МОСВ.
- Шурулинков, П., Даскалова, Г., Делов, В., Далакчиева, С., Борисов, Б., Стоянов, Г., Ангелов, И., Цветков, П. 2015. Методика за мониторинг на гнездящите видове птици. НСМБР – ИАОС.
- Янков, П. (отг. ред.). 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 116-117, 186-187, 292-293.
- Янков, П., Г. Стоянов, Д. Рагъов. 2013. План за действие за опазването на ловния сокол (*Falco cherrug Gray, 1834*) в България, МОСВ, София, 91 с.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International.
- BirdLife International 2021. Species factsheet: *Falco cherrug*. Downloaded from <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/saker-falcon-falco-cherrug>
- Brackney A. W. & Bookhout T. A. 1982. Population Ecology of Common Gallinules in Southwestern Lake Erie Marshes. *Ohio J. Sci.*, 82(5): 229-237.
- BWPi, 2006. The birds of the western Palearctic interactive, 2006 Upgra. ed. DVD Birdguides, Shrewsbury.
- Cempulik P. 1993. Breeding ecology of the Moorhen *Gallinula chloropus* in Upper Silesia (Poland). *Acta Ornithologica*, 28 (2): 75-89.

- Cheshmedzhiev, S., Shurulinkov, P., Daskalova, G., 2019. Status and distribution of diurnal birds of prey and the Black Stork along the Bulgarian section of the Danube River. — In: Shurulinkov, P. et al. (eds) Biodiversity of the Bulgarian-Romanian section of the Lower Danube. Nova Publishers, New York, pp. 375—398.
- Cramp S., Simmons KEL (eds.) (1977) Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa.vol.1 Ostrich to Ducks. Oxford University Press.
- Dimitrov, M., T. Michev, L.Profirov, K.Nyagolov 2005. Waterbirds of Bourgas Wetlands. Results and Evaluation of the Monthly Waterbird Monitoring 1996-2002. Bulgarian Biodiversity Fondation and Pensoft Publishers, Sofia-Moscow, 160 pp.
- Hudec K. (ed.). 1994. Fauna CR a SR. Ptaci- Aves. Academia ved Ceske Republiky, Praha, 1994.
- JDS4 2019-2020. Scientific report: A shared analysis of the Danube river.
<http://www.danubesurvey.org/jds4/publications/scientific-report>
- <https://www.iucnredlist.org/>
- Kambourova, N. 2005. The recent status of breeding bird communities of Srebarna Biosphere Reserve (NE Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (125): 81–97.
- Michev, T. M., & Profirov, L. 2003. Mid-winter Numbers of Waterbirds in Bulgaria (1977-2001): Results from 25 Years of Mid-winter Counts Carried Out at the Most Important Bulgarian Wetlands. Pensoft Pub.
- Nesterenko M. A. 2000. Habitat use of Whiskered tern (*Chlidonias hybrida*) in the Danube delta at breeding. *ODU Bulletin*, no. 5, pp. 172-175.
- Shurulinkov, P., Cheshmedzhiev, S., Daskalova, G., Dinkov, H., Kirov, K., Hristov, I., Kutsarov, Y., Koev, V., Michov, S., 2019. Recent data on the distribution and numbers of the water birds in the wetlands along the Bulgarian section of the Danube river, in: Shurulinkov, P., Hubenov, Z., Beshkov, S., Popgeorgiev, G. (Eds.), Biodiversity of the Bulgarian-Romanian Section of the Lower Danube. Nova Science Publishers, New York, p. 461.
- Svensson L. (2013) Полеви определител на птиците на Европа, Северна Африка и Близкия Изток. БДЗП.
- Taylor, B. and van Perlo, B. (2000). Rails. A Guide to the Rails, Crakes, Gallinules and Coots of the World. Robertsbridge, Sussex: Pica. ISBN 978-1-873403-59-4.
- Wetlands International. 2016. Waterbird Population Estimates. Available at: wpe.wetlands.org.